

Marc Boone, ***A la recherche d'une modernité civique. La société urbaine des anciens Pays-Bas au bas Moyen Age*** (Collection Histoire; Brussel: Editions de l'Université de Bruxelles, 2010, 191 pp., ISBN 978 2 8004 1466 9).

In het buitenland ziet men, ook ongeveer een eeuw na hun eerste publicatie, Huizinga's *Herfsttij* en Pirennes boeken over stadsgeschiedenis nog steeds als dé sleutels tot de geschiedenis van de Lage Landen in de late middeleeuwen. Marc Boone, die sinds 2002 de leiding heeft over een Belgisch programma over stadsgeschiedenis dat tot in de vroegmoderne periode reikt, opent zijn boek dan ook enigszins programmatisch met een confrontatie van beide 'nationale' historici die met elkaar constateerden dat er 'verschillende waarheden over één onderwerp zijn' (14). Hiermee verbindt de auteur zijn eigen combinatie van hun beider benaderingen: een politieke en sociaal-economische stadsgeschiedenis in de stijl van Pirenne, maar nu met aandacht voor symbolische en ideologische uitdrukkingen van de politieke realiteiten. Vanzelfsprekend biedt zijn werk ook inzicht in de aanzienlijke verdieping van onze kennis van de stadsgeschiedenis die in de voorbije decennia door grondig nieuw bronnenonderzoek bereikt is, niet in het minst door zijn eigen studies.

Dit boek is voortgesproten uit een lezingencyclus die de auteur aangreep om een selectie uit zijn talrijke en gedegen maar verspreid gepubliceerde artikelen herwerkt en in een nieuwe samenhang te presenteren in een 'ruim toegankelijke taal' (11). Vijf thema's worden behandeld: de rol van de ambachtsgilden in Vlaanderen; de traditie van opstandigheid van de Vlaamse steden; het opleggen van een gedragsmodel; de visualisering van machtsverhoudingen in en rond steden; de belangenconflicten tussen de (vooral Vlaamse) steden en de hertogen van Bourgondië op het gebied van fiscaliteit en justitie. Op ieder van die gebieden brengt Boone een eigen toets aan die een stap verder zet dan vroegere, hoofdzakelijk beschrijvende studies. Ambachtsgilden ziet hij niet alleen als verdedigers van economische deelbelangen en politieke actoren, maar ook als dragers van een stedelijke politieke cultuur. Ondanks haar veelvuldige conflictualiteit, en afgezien van een korte periode in het midden van de veertiende eeuw, bleef die politieke cultuur uitgaan van het vorstelijk gezag. Dat diende evenwel ten volle rekening te houden met de belangen die de onderdanen in hun frequente overlegvergaderingen onder zijn aandacht brachten. Ging de graaf te ver, dan waren opstanden gerechtvaardigd, soms onder verwijzing naar historische precedënten die tot 1127 teruggingen. Juist tijdens die

conflicten kregen de stedelijke identiteit en haar specifieke politieke cultuur hun gestalte. Het thema van de gedragsregulering, eerder aan de orde gesteld door R.I. Moore in zijn *Persecuting Society* (1987), is gebaseerd op een ophefmakende vervolging van 'sodomie' in Brugge. De machtsstrijd tussen sociale geledingen in de stad en die tussen stad en vorst vond zijn uitdrukking in de stedelijke architectuur en de symbolische verwijzingen op de gebouwen. Van hun kant trachtten vorsten de opstanden met dwangburchten te voorkomen en de gebouwen en banieren van de ambachtsgilden te confisqueren. Uiteindelijk bleek de vorstenmacht, die haar middelen uit steeds meer gebieden kon betrekken, de overhand te halen op de doorgaans in verspreide orde revolterende steden. Boones studies kenmerken zich door hun stevige empirische onderbouwing die overwegend berust op eigen archiefonderzoek. Hij brengt saillante situaties levendig in beeld en plaatst ze in een ruim kader, waarbij hij sociaal-wetenschappelijke interpretaties niet schuwt. Ondanks de ruimere titel, is de casuïstiek in wezen die van de grote Vlaamse steden Gent en Brugge, die hun vroeg verworven autonomie stap voor stap aangetast zagen door de gestage uitbreiding van de vorstelijke macht. Terecht wijst de auteur er op dat de vergelijking met de Italiaanse stadstaten misleidend is, omdat, ondanks alle opstanden, de monarchie in Vlaanderen steeds erkend en nabij bleef. In uiterste nood konden de graven rekenen op het leger van de koning van Frankrijk of de keizer, als die al niet op eigen initiatief kwamen aanzetten. Hier kan men nog aan toevoegen dat het graafschap qua omvang en geografie heel wat makkelijker onder de voet kon worden gelopen dan Noord- en Midden Italië, waar de bergketens logistieke problemen opleverden en de steden bovendien nog een maatje groter waren.

Dit boek vormt een boeiende balans van dertig jaar onderzoek die bekende thema's in een nieuw daglicht plaatst en ook inspiratie biedt voor nieuwe vraagstellingen. Pirenne en Huizinga mogen allebei tevreden neerkijken.

Wim Blockmans, Gent